

‘ऐतिहासिक, सांस्कृतिक नगर-समृद्ध पर्यटकीय चन्द्रागिरी’

चन्द्रागिरी नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

बलम्बु, काठमाडौंको

नीति तथा कार्यक्रम

२०७६

संविधानको मर्म र भावनाअनुरूप स्थानीय सरकारका गतिविधिलाई निरन्तरता दिन ‘ऐतिहासिक, सांस्कृतिक नगर-समृद्ध पर्यटकीय चन्द्रागिरी’ नारालाई सफलतामा पुऱ्याउन विविध स्रोतहरूको पहिचान गर्दै “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” को भावनालाई स्वीकार्दै जनसहभागितामा आधारित विकास र समृद्धि पुरा गर्न चौथो नगर सभामा उपस्थित भएका छौं । यस चन्द्रागिरी नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई ज्यादै खुशी लागेको छ । यस अवसरमा म नेपालको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको लागि नेपाली जनताले पटक पटक गर्दै आएका विविध रूपका ऐतिहासिक आन्दोलनहरूको स्मरण गर्न चाहन्छु । लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापनार्थ आफ्नो ज्यानको बलिदान दिने सहिदहरूको त्याग र बलिदानलाई उच्च सम्मान गर्दछु ।

नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

मैले आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दा नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को मर्म र भावना, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, चालु योजना, दिगो विकास लक्ष्य, विभिन्न विषयगत समिति, राजश्व परामर्श समिति, नगर सभा सदस्य, कार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरूको सुझाव, विभिन्न राजनैतिक दल, संघ/संस्था, कर्मचारी तथा यस चन्द्रागिरी नगरपालिकाका दाजुभाइ, दिदीबहिनीबाट प्राप्त रचनात्मक सुझाव तथा माग र आवश्यकतालाई समेत ध्यान दिई जनजीविकासँग सम्बन्धित हुँदै नगर गौरवका निमित्त नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्दछु ।

अब म आ.व. २०७६/०७७ को यस चन्द्रागिरी नगरपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न अनुमति चाहन्छु ।

क) खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ :

१. नेपाल सरकारले लिएको शून्य फोहोर अवधारणालाई अवलम्बन गरी स्वस्थ र स्वच्छ नगर कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
२. खानेपानीको स्रोत तथा संरचनालाई समय सापेक्ष सुधार गरिने छ ।
३. दिगो विकासको लक्ष्य अन्तर्गत “एक घर एक धारा” को नीति अवलम्बन गरिने छ ।
४. आकाशे पानी संकलन, रिचार्ज र रियूज गर्ने कार्यक्रमलाई अगाडि बढाईने छ ।
५. खानेपानी उपभोक्ता समिति, खानेपानी व्यवसाय र पानी ट्याङ्कर व्यवसायलाई नगरपालिकाको मापदण्ड र निर्देशन बमोजिम वडाको मातहतमा ल्याई वडाको निर्देशन अनुसार सञ्चालन, नियमन गरिने छ । साथै वडाको सिफारिसमा नगरले खारेज समेत गर्न सक्ने छ ।
६. मेलम्ची खानेपानी आयोजनालाई नगरपालिका क्षेत्रभित्र विस्तार गर्न पहल गरिने छ ।

७. नगर क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक ढुङ्गेधारा, ईनार कुवा, पोखरी तथा मुहानहरूलाई संरक्षण गरिने छ ।
८. खानेपानी व्यवस्थापन ऐन, नियमावली तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार पारी नगरवासीहरूलाई खानेपानी उपलब्धतामा एकरूपता ल्याइने छ ।
९. डिप वोरिङ्गबाट वातावरण सन्तुलनमा प्रभाव पर्ने भएकोले निजी तथा व्यवसायिक डिप वोरिङ्गलाई पूर्ण निषेध गरिने छ ।
१०. बर्गिकरणको आधारमा फोहोर संकलन कार्यमा एकरूपता ल्याउन नगरपालिकाबाट कार्यविधि तयार गरी अविलम्ब प्रयोगमा ल्याइने छ ।
११. सामुदायिक कम्पोस्ट मल बनाउन उपभोक्ता समूह, कृषक समूह, संघ/संस्थालाई आवश्यक प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिने छ ।
१२. नक्सा पास गर्दा सेप्टि ट्याङ्की र सोकपिटलाई अनिवार्य गरिने छ ।
१३. सार्वजनिक स्थल, मुख्य राजमार्ग, मुख्य चोकमा आवश्यकता तथा स्थान उपलब्धताका आधारमा आधुनिक सार्वजनिक शौचालयका निर्माण गर्न आवश्यक प्रबन्ध मिलाइने छ ।
१४. नदी, खोला, सार्वजनिक स्थल, बाटो आदि लाई सबै प्रकारका फोहरमैला निषेधित क्षेत्र कायम गर्ने र सार्वजनिक स्थलहरूमा प्रदुषण गर्ने कार्यलाई निषेधित गर्दै कानूनी दायरामा ल्याइने छ ।

ख) योजना, शहरी आवास तथा भौतिक पूर्वाधार विकास तर्फ :

१. शहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्न निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड कडाईका साथ लागू गरिने छ ।
२. नगरपालिकाले मापदण्डअनुसार नयाँ बाटो खोल्ने तथा भएका बाटोहरूलाई मापदण्ड अनुसार कायम गर्ने र स्तरोन्नती गर्ने कार्यमा विशेष प्राथमिकताका साथ कार्य गरिने छ ।
३. निर्माण कार्य गर्दा चन्द्रागिरीका पहिचान खुल्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
४. खोला, राजकुलोको पहिचान र अभिलेख गरी मापदण्डअनुसार कायम गराइने छ ।
५. विद्युत प्राधिकरणसँग समन्वय गरी नाङ्गा तथा खुल्ला तारलाई हटाई इन्सुलेटर तारको प्रयोगमा ल्याई सामाजिक सुरक्षाको हित प्रत्याभूत गरिने छ ।
६. अव्यवस्थित जग्गा खण्डिकरणलाई निषेध गरी व्यवस्थित बस्ती विकास गर्न जग्गा एकीकरण कार्यक्रम (Land Pooling) सञ्चालन गरिने छ ।
७. सार्वजनिक नीति साभेदारीका आधारमा सञ्चालन गर्न सकिने योजनाहरूको अभिलेखिकरण गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइने छ ।
८. नगरवासीको चाहना र आवश्यकतालाई केन्द्रबिन्दुमा राख्दै उपभोक्ताको अत्याधिक श्रमदान, योगदान हुनसक्ने योजनालाई प्राथमिकता दिइनेछ । साथै, योजनामा आधा, आधा लगानी सहभागिता कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
९. योजना सञ्चालन गर्दा १.५ प्रतिशत कन्टीन्जेन्सी कायम गरिनेछ । जनसहभागितालाई २० (विस) प्रतिशत कायम गरी लागू गरिनेछ ।
१०. प्राचीन तथा ऐतिहासिक टोल बस्तीहरूको विकास तथा सुधार कार्यक्रमको प्रशासनिक खर्च नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने छ ।
११. प्रस्तावित सम्पदा बस्तीहरूलाई अर्बान भिलेजको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइने छ ।
१२. वातावरण मैत्री ढल व्यवस्थापनका लागि निश्चित सम्पदा बस्तीमा ढल प्रशोधनका नमूना कार्यक्रम लागू गरिनेछ भने नगरको ट्रडक सिवर लाईन तथा यसको प्रशोधन गरी बल्खु खोलामा सफा पानी बगाइनेछ । यस प्रयोजनको लागि शहरी विकास मन्त्रालय, एकीकृत बागमती सभ्यता आयोजना तथा छिमेकी नगरपालिकाहरूसँग सहकार्य गरिने छ ।

१३. स्मार्ट शहर निर्माणको लागि डिजिटल हाउस नम्बरिङको कार्य शुरु गरिने छ ।
१४. फरक जोनमा फरक फरक नक्सा पास दस्तुर तोकिने छ ।
१५. चन्द्रागिरी नगरपालिकाको वडा कार्यालय भवन नभएको र ठाउँ अपुग भएका वडाको भवन निर्माण गरिने छ ।
१६. च.न.पा.को सहभागिता र जि.स.स काठमाडौंको सहयोगमा ऐतिहासिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय स्वरुप भल्कने गरी नगरपालिकाको भवन निर्माण गरिने छ ।
१७. नगरपालिकाको प्रत्येक वडामा कम्तिमा चार वटा टोल विकास संस्था गठन गरी उपभोक्ता समितिको कार्यको सक्रिय अनुगमन गराई योजनाहरू नियमन गरिने छ ।
१८. नगर योजना आयोग गठन गरिने छ ।
१९. नगरस्तरीय बहुआयामिक सभाहलको निर्माण कार्य गर्न पहल गरिने छ ।
२०. नगरभित्र भएका चोकहरूको पहिचान र संरक्षण, कलात्मक पहिचान भल्कने गरी निर्माण गरिने छ ।
२१. बस्तिहरूको पुरानै नामले चिनिने नाम राखिनु पर्ने, वडाको अनुमति विना जथाभावी नामाकरण गर्न नपाइने नीति अबलम्बन गरिने छ ।
२२. नगरमा भएका सार्वजनिक जग्गाका पहिचान र सुरक्षा गरिने छ । सार्वजनिक जग्गा जथाभावि प्रयोग हुँदै आएकोले त्यस्ता क्रियाकलापलाई निरुत्साहित गरिने छ ।
२३. बाटो, गल्ली, गोरेटो, मुलबाटोलाई स्मार्ट सीटीको मोडलमा लैजान योजना बनाइने छ ।
२४. निर्माण भएका संरचनाको पुर्नमूल्यांकनमा विशेष ध्यान दिइने छ ।
२५. नगरस्तरीय नयाँ नापी तथा हालसाविक कार्यको सुरुवात गर्न पहलकदमी लिइने छ ।
२६. नगरस्तरीय संग्राहलयको व्यवस्था गरिने छ ।
२७. नगरपालिका भित्रका हरेक टोल, बस्ती, सार्वजनिक स्थान र सडकहरूमा उज्यालो चन्द्रागिरी कार्यक्रम अन्तरगत सडक बत्ति व्यवस्थापन गरिने छ ।
२८. सार्वजनिक जग्गा खोजतलास गर्न वडा स्तरिय समिति बनाई सार्वजनिक जग्गा पहिचान गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरि सम्पूर्ण जग्गाको सिमांकन तथा रेखांकन गरिनेछ साथै सार्वजनिक सम्पत्तिमा यदि कसैले कुनै संरचना निर्माण गरिएको पाइएमा उक्त संरचना सो ठाउवाट पुर्नरुपमा नहटाइएसम्म नगर तथा वडावाट पाउने सुविधावाट वञ्चित गरिनेछ ।
२९. सार्वजनिक जग्गाको क्षेत्रफल निजी जग्गाको क्षेत्रफल वडा कायम गर्ने प्रक्रियालाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।

ग) सडक तथा यातायाततर्फ :

१. चन्द्रागिरी चक्रपथको डि.पि.आर. निर्माण सम्पन्न गरिने छ ।
२. राजमार्गको मुख्य मुख्य चोकहरूमा ट्राफिक लाईट, जेब्रा क्रसिंग, रोडमार्किंग, आकाशे पुल निर्माणको लागि पहल गरी नगरपालिकाको मापदण्डभित्रका सबै सडकलाई क्रमशः स्तरोन्नती गरिदै लगिनेछ ।
३. सडक तथा बाटो छेउमा रहेका भवनबाट वर्षायामको पानी तथा ढल व्यवस्थित नगरी सिधा सडक तथा पेटीमा कौशी तथा छतवाट भार्ने र निकास खुल्ला राखि बगाउने प्रवृत्तिलाई दण्डसहित निषेध गरिनेछ । प्रत्येक घरबाट निस्कने पानीलाई जमीन मुनि प्रवेश गराई जमीन रिचार्ज गराउन आवश्यक प्रबन्ध गरिने छ ।
४. सार्वजनिक, निजी र साभेदारी अवधारणा अनुसार नगरबस सञ्चालन गर्ने नीतिलाई

- कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५. सार्वजनिक सडकमा पार्किङ्ग निषेध गरिनेछ तर मुख्य बजार क्षेत्रमा निःशुल्क, सशुल्क पाकिङ्गको व्यवस्था गरिनेछ । साथै ट्राफिक व्यवस्थापन समेत गरिने छ ।
 ६. परम्परागत रूपमा चलन चल्तिमा रहेका साविक वाटोहरु यथावत रूपमा कायम गरि त्यस किसिमका वाटोहरु बन्द गर्न नपाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
 ७. सार्वजनिक सडकमा गरिने पार्किङ्ग एवम् मुख्य राजमार्ग, सहायक मार्ग लगायतका सडक पेटी-किनारा अतिक्रमण गरी सञ्चालनमा रहेका गाडी मर्मत केन्द्र (वर्कशप) तथा अन्य अव्यवस्थित व्यवसायहरूलाई निषेधित गर्दै सार्वजनिक स्थलहरूमा अव्यवस्थित रूपमा निर्माण सामग्री थुपार्ने, सवारी साधन पार्किङ्ग गर्ने, पसल कवल बाहिर सडक पेटीमा सामग्रीहरू राख्ने कार्य पूर्णत निषेध गरिनेछ साथै घर छिर्ने ज्याम्प आफ्नै साँध सिमानावाट सुरु गर्नुपर्ने अनिवार्य व्यवस्था गरिनेछ ।
 ८. वाटो सडकमा व्यक्तिगत घरका निकास खुल्ला रूपमा राख्ने प्रवृत्तिलाई दण्डसहित निषेध गरिने छ ।
 ९. मुख्य सडक मार्ग, मुल चोक, मुख्य गल्लीहरूमा सीसी क्यामेरा तथा सडक बत्तिको व्यवस्थाका लागि पहल गरिने छ ।
 १०. सडक हेरचाहको लागि वडामा सडक सफाई मजदूरको व्यवस्था गरिने छ ।
 ११. पचास मिटर भन्दा छोटो डेड इण्ड वाटोलाई ३ मिटर र दुवै तर्फ निकास भएको गोरेटो वाटोलाई ४ मिटर हुने गरी ROW (Right of way) भित्र पर्खाल लगाउन निषेध गरिनेछ ।
 १२. स्वच्छ सफा वातावरण मैत्री सडक निर्माण तथा सम्भार गर्ने उद्देश्यसहित सडक किनारा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ । राजमार्ग सफाइको लागि एउटा ब्रुमर खरिद गरी संचालनमा ल्याइने छ ।
 १३. राजमार्गको दुवै सीमा विन्दुमा स्मार्ट इन्ट्री गेट निर्माण गरी नगरको परिचय दिइने छ ।
 १४. सुरक्षित, बाल जेष्ठ नागरिक तथा अपाण्ड मैत्री सडकको लागि मूल राजमार्गमा फुटपाथ आवागमन खुल्ला गरिनेछ । ६ मिटर भन्दा बढी चौडा भित्री सडकहरूमा पनि आवश्यकता अनुसार फुटपाथ निर्माण तथा ट्राफिक सिग्नलको प्रवन्ध गरिने छ ।
 १५. ऐतिहासिक रोपवे पुनः संचालनको लागि सम्बन्धित स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी कार्य अगाडी बढाइने छ ।
 १६. वातावरण मैत्री यातायात विकास गर्न बल्खु खोला माथि ग्रीन ट्रान्सपोटेसनको अंगको रूपमा सस्पेन्डेड मोनोरेल संचालनको सम्भाव्यता अध्ययन शुरु गरिने छ ।
 १७. बाडभञ्ज्याङ क्षेत्रमा पीपीपी मोडलमा नगर बसपार्क निर्माण तथा सञ्चालन गरिने छ ।
 १८. नागरिकको यातायात पहुँच सहज गर्न मुख्य राजमार्गका विभिन्न ठाउँमा चन्द्रागिरी ट्याक्सी पार्किङ पकेट एरिया निर्माण गरिने छ ।
 १९. सडक विभागसँगको सहकार्यमा राजमार्गमा साइकल लेनको निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।
 २०. सडक छेउछाउका घरहरूलाई नगरको सांस्कृतिक वैभव झल्कने तरिकाले निर्माण गर्न कार्यविधि बनाइने छ ।
 २१. एकिकृत बाग्मती सभ्यता आयोजनाको सहयोगमा बल्खु करिडोर सडक निर्माण कार्य दुई चरणमा बाडभञ्ज्याङसम्म गर्न नगरपालिकाद्वारा सहजिकरण गर्दै शहरी विकास मन्त्रालयमा पहल गरिने छ ।
 २२. राष्ट्रियस्तरका सडकमार्गहरू थानकोट नागढंगा सिस्नेखोला (नेपालको पहिलो सुरंगमार्ग),

कलंकी-नागढुंगा त्रिभुवन राजमार्ग, थानकोट-चित्लांग-हेटौंडा मार्ग, नागढुंगा-कलंकी-धुलिखेल मेट्रो रेल एवम् प्रदेश तथा क्षेत्रीयस्तर सडक मार्गहरू बल्खु खोला करिडोर, सिप्रदि - सतुंगल-मातातिर्थ-चखेल-हेटौंडा मार्ग, दुरसंचार-मातातिर्थ-चखेल-हेटौंडा मार्ग, सतुंगल-जरुचा-मुलखुसी-तिनथाना-किर्तिपुर मार्ग, त्रिभुवन राजपथ जोड्ने नागढुंगा-सातघुम्ती मार्ग, चिसापानी-भिमढुंगा मार्ग, स्युचाटार-कंकाली-स्वीट्जरल्याण्ड पार्क हुँदै ईन्द्रदह मार्ग, कलंकी-घ्याम्पेडोल हुँदै नागढुंगा मार्ग रहेका सडकमार्ग समयमानै मर्मत सुधार तथा निर्माण सम्पन्न गर्नका लागि नगरपालिकाबाट आवश्यक सहजीकरण तथा समन्वय गरिनेछ साथै नगर भित्र रहेको सम्पूर्ण स्थानिय स्तरका सडकहरूको विस्तार, मर्मत तथा सुधार गरिनेछ ।

घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ :

१. कलात्मक र हरियाली युक्त खोलानाला बनाउन सरसफाईको अभियान सञ्चालन गरिने छ ।
२. खोलानाला, खोल्साखोल्सीमा ढल तथा सेप्टि टयाङ्की लगायत विषादी मिसाउने कार्यलाई कडाइका साथ प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
३. योग्य र विज्ञ व्यक्तिको परामर्शमा, वातावरण मैत्री स्थानीय शासनको प्रारूप बमोजिम यस नगरपालिकामा वातावरणमैत्री नगर निर्माणको लागि नीति नियम बमोजिमको कार्यलाई तीव्रताका साथ अगाडी बढाइने छ ।
४. यस नगरपालिकालाई विषादीमुक्त नगरपालिका निर्माणमा जोड दिइने छ ।
५. प्लाष्टिक तथा रवर जन्य लगायत अन्य फोहरजन्य पदार्थ जथाभावी जलाउन र जथाभावी फ्याक्ने कार्यलाई निषेध गरी मापदण्ड विपरीतका प्लाष्टिक प्रयोगमा रोक लगाइने छ ।
६. प्रत्येक वडाहरूमा पुरानो पोखरी संरक्षण र नयाँ पोखरीको निर्माण गरिने छ । सो कार्य गर्दा परम्परागत निर्माण पद्धतिलाई अंगालिने छ ।
७. अति प्रदुषण फैलाउने उद्योग कलकारखानाहरूलाई निरुत्साहित गरिने छ । र, वातावरण मैत्री कारखाना बनाउँदै प्रत्येक कारखानाको छेउछाउ विरुवा लगाउने कार्यको सुरुवात गरिने छ ।
८. नगरपालिका तथा सवै वडाहरूमा विपद व्यवस्थापन विषयमा सचेतना अभियान तालिमको व्यवस्थापन गरी विपद व्यवस्थापन कोष खडा गरीने छ ।
९. **“शुन्य खर्च फोहर व्यवस्थापन सफा-सुगधर हाम्रो आँगन”** हाम्रो कर्तव्य र नक्सापासमा २(दुई) वटा फलफुलका विरुवा रोप्नु पर्ने अनिवार्यतालाई निरन्तरता दिइने छ ।
१०. नगरभित्र भएका ईट्टाभट्टाहरूलाई हटाइने छ ।
११. बाढी, पहिरा जाने, भूक्षय हुने क्षेत्रको पहिचान गरी रोकथामका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ ।
१२. भौतिक संरचना वा भौतिक पूर्वाधार निर्माण प्रक्रियालाई वातावरण मैत्री बनाउँदै योजना कार्यक्रम छनौट गरिने वा गर्न प्रेरित गरिनेछ ।
१३. नगरपालिकाको विभिन्न सार्वजनिक स्थलहरूमा इको पार्क निर्माण अभियान चलाईने छ ।
१४. जैविक तथा अजैविक फोहोर व्यवस्थापन गर्न उपयुक्त विधि अपनाई फोहोरमुक्त नगरपालिका बनाइनेछ ।
१५. नगरपालिका, वडा कार्यालय र नगरपालिका मातहतका सार्वजनिक सेवाको कार्यालयहरूमा फायर एक्स्टिग्युंसर (Fire Extinguisher) अनिवार्य गरिनेछ ।
१६. नगरपालिका भित्र रहेका आवास क्षेत्र, उद्योग, औद्योगिक भवनहरूमा फायर एक्स्टिग्युंसर (Fire Extinguisher) अनिवार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
१७. विपद व्यवस्थापनलाई सहजीकरणका लागि नगरपालिकाले दमकल खरिद गरी सेवा

सञ्चालन गरिने छ ।

१८. छरिएर रहेका कुटिर उद्योगहरूलाई एकिकृत गरी औद्योगिक ग्राम स्थापना गरिनेछ ।

१९. वातावरण विपद सम्बन्धि सबै कार्य वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति संग समन्वय गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।

ड) शिक्षा, युवा तथा खेलकुदतर्फ :

१. नगरस्तरीय शिक्षा स्थानीय पाठ्यक्रम तर्जुमा गरी यस वर्ष कुनै दुई विद्यालयमा प्रयोग गरिने छ । स्थानीय ईतिहास, कला, संस्कृति, साहित्य, भाषा, लिपी, कानून, वन, कृषि आदि सो पाठ्यक्रम सिकाईको लागि कोषको व्यवस्था गरिनेछ ।

२. नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विद्यालय तथा क्याम्पसको गुणस्तरिय शैक्षिक स्तरमा एकरूपता कायम गर्न सहकार्य गरिने छ ।

३. सामुदायिक विद्यालयहरूलाई शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ । शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र अविभावकको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

४. राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसारका उत्पादनशील, व्यवसायिक, प्राविधिक र अनुसन्धानमुलक शिक्षामा जोड दिई प्राविधिक शिक्षालय स्थापनाका लागी पहल गरिने छ । माध्यमिक तहमा कक्षा ९ देखि प्राविधिक शिक्षालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

५. 'एक घर एक स्नातक' कार्यक्रम अगाडि बढाइने छ ।

६. चन्द्रागिरी नगरपालिकाबाट निरक्षरता उन्मुलन गरी नगर भित्र उच्च र गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर सिर्जना गरी सर्वसाधारण जनतामा उच्च र गुणस्तरिय शिक्षाको पहुँच पुऱ्याउने नीति लिइने छ ।

७. बाल कक्षा सञ्चालन तथा सम्बर्द्धनमा नगरपालिकाबाट वार्षिक रुपमा पुऱ्याउँदै आएका आर्थिक अनुदान सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ, साथै, विशेष शिक्षा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमको लागि पनि थप सहयोग गरिने छ ।

८. च.न.पा भित्र रहेका महिला विद्यालयलाई सञ्चालन गर्न कोषको व्यवस्था गरिने छ ।

९. चन्द्रागिरी नगरपालिका भित्र खेलकुद विकासका निम्ती खेलमैदान तथा संरचनाको विकास गरिने छ ।

१०. सम्पूर्ण खेल क्षेत्रको विकास गर्न खेलकुद विकास समिति निर्माण गरिने छ ।

११. चन्द्रागिरी नगरपालिका भित्रका राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय खेलसंग सम्बन्धित व्यक्तित्वहरूलाई प्रोत्साहन स्वरुप सम्मान लगायतका विशेष कार्यक्रमहरू आयोजना गरिने छ ।

१२. हाल कायम रहेका खेलकुद मैदान, कबर्डहल लगायतका संरचनाहरूको सूचिकृत गरी प्रयोग योग्य बनाउन पहल गरिने छ ।

१३. चन्द्रागिरी नगरपालिकामा वार्षिक रुपमा नगरपालिकास्तरीय खेलकुद महोत्सवको आयोजना गरिने छ । **बडाव्यापी नगरस्तरीय मेयर कप फुटवल संचालन गरिनेछ ।**

१४. युवा तथा खेलकुद क्षेत्रको विकासको लागि सम्बद्ध संघ/संस्थाहरूको समन्वय र सहकार्यमा राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय तथा नगरस्तरीय खेलकुद विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक समन्वय र साभेदारी गरीने छ ।

१५. यस नगरपालिका भित्र रहेको मदन भण्डारी खेलमैदानलाई अन्तर्राष्ट्रिय खेलमैदानको रुपमा विकास गर्दै नैकाप, मातातीर्थ लगायत अन्य खेलमैदानलाई राष्ट्रियस्तरका खेलमैदानको रुपमा विकास गरिने छ ।

१६. लागुपदार्थ दुर्व्यसन विरुद्ध चेतनामुलक कार्यक्रम विद्यालयस्तरदेखि नै सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

१७. रोजगारीको लागि विदेशीने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न रोजगारमुलक सिपमुलक तालिम कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
१८. विद्यालय जाने उमेर समुहका सम्पूर्ण बालबालिका र १५-५९ उमेर समुहका प्रौढ साक्षरताका लागि विशेष शिक्षा, महिला शिक्षा, गृहिणी शिक्षा, खुल्ला शिक्षा आदी अनौपचारिक शिक्षा क्रियाकलाप सञ्चालन गरी आगामी वर्ष साक्षर नगरपालिका घोषणा गरिने छ ।
१९. गरीब, जेहेन्दार, दलित, जनजाति, महिला, मधेसी, पिछडिएका वर्ग, अपाङ्ग आदिलाई निश्चित कोटा निर्धारण गरी जीवन निर्वाह छात्रवृत्ति प्रदान गरी अध्ययनको पहुँच विस्तार गरिने छ । कठिन अवस्थामा रहेका बालबालिकाको शिक्षाको लागि सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
२०. युवा जनशक्तिको ज्ञान, सिपलाई बृद्धि गर्ने अवसरको लागि युवा बालबालिका केन्द्रीत खेलकुद, सांस्कृतिक कार्यक्रम, अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन, सामुदायिक परिचालन, नेतृत्व विकास जस्ता क्षेत्रमा निश्चित कार्यक्रम तयार गरी सञ्चालन गरिने छ ।
२१. बालबालिकामा सूचना र प्रविधिको ज्ञान सीप अभिवृद्धि गरि दक्ष नागरिक तयार गर्न प्रत्येक विद्यालयमा सूचना र प्रविधिको व्यवस्थापन गरिने छ ।
२२. विद्यालय नक्साङ्कन गरी सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको अनुपातमा शिक्षक दरबन्दी मिलान, विद्यालय गाभ्ने प्रकृया र विद्यालयलाई विषयगत केन्द्रका रूपमा परिवर्तन गर्न एकीकृत कार्यक्रम लागु गरिनेछ भने संस्थागत विद्यालयलाई उपयुक्त सुपरीवेक्षण, नियमन तथा सहजीकरण गर्दै आम जनसमुदायको अपेक्षा अनुरूपको जनशक्ति उत्पादन गराउन सफल सक्षम बनाईने छ ।
२३. यस नगरपालिकामा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयको स्तरबृद्धि गरी कक्षा १-१० सम्म संचालित विद्यालयहरू मध्ये सक्षमता र उपयुक्तताको आधारमा विद्यालयलाई १-१२ कक्षासम्म अनुमति प्रदान गरिने छ ।
२४. विद्यालयहरू मध्ये केही विद्यालयहरूमा प्राविधिक व्यवसायीक एवं सीपमूलक प्रशिक्षणमा आधारित कक्षा सञ्चालनको पूर्वाधार निर्माण, जनशक्ति तयारी, श्रोत व्यवस्थापन र शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइने छ ।
२५. नगर शिक्षा समिति गठन गरी नगरपालिका भित्र शिक्षा क्षेत्रको समग्र विषयबस्तुलाई व्यवस्थापन गर्दै स्थानीय स्रोत र साधनलाई बढावा दिइने छ ।
२६. शैक्षिक विज्ञहरूको सेवा लिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
२७. नगर क्षेत्र भित्र बसोबास गरी आएका सरकारी सेवा र सुविधा लिने राष्ट्रसेवकहरू तथा नगर जनप्रतिनिधिहरूका छोरा छोरीलाई अनिवार्य रूपमा सरकारी विद्यालयमा अध्ययन गराउने व्यवस्था गरिने छ ।
२८. नगर क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका वाचनालय/सामुदायिक पुस्तकालयहरूलाई नगर गौरवका रूपमा सञ्चालनमा ल्याउने नीति लिइने छ ।
२९. शिक्षणसंस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई सामाजिकीकरण र समुदायप्रतिको उत्तरदायित्व बहन गराउन विद्यालय स्वयंसेवक कार्यक्रम मार्फत स्काउट तथा रेडक्रस गठन गरी सहभागीतामुलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
३०. युवालाई उद्यमशील र स्वरोजगार बनाई विदेश पलायन रोक्न र आयातलाई घटाउन परियोजना प्रस्ताव लिई सहूलियत कर्जा प्रदान गरिनेछ ।
३१. युवाको सर्वाङ्गिक विकास र परिचालन गर्न टोल तथा बडा स्तरमा युवा क्लब गठन गरिनेछ ।
३२. शिक्षा, युवा तथा खेलकुदको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने सबै ऐन, कानून तथा कार्यविधि तयार गरिनेछ ।

च) स्वास्थ्य तथा आयुर्वेद तर्फ :

१. जनस्वास्थ्यलाई अत्यावश्यक आधारभुत तथा मौलिक आधारको रूपमा स्थापित गर्दै स्वास्थ्य संस्थाहरूको स्तरोन्नती एवं स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक समन्वय, सहकार्य र प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था गरिने छ ।
२. नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, बर्थिङ सेन्टर, उपस्वास्थ्य चौकीहरूप्रति आमनागरिकका विश्वास तथा साभ्ना मनोविज्ञान आकर्षण बढाउन सम्वद्ध पक्षसंग सहकार्य गरिने छ ।
३. उत्कृष्ट सेवा प्रदान गर्न सफल स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट मूल्यांकन भई सिफारिस भएको एक वटा स्वास्थ्य संस्थालाई प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कारको व्यवस्था गरिने छ ।
४. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको प्रोत्साहनको लागि नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराउदै आएको प्रोत्साहन खर्चलाई निरन्तरता दिदै प्रोत्साहन भत्ता वृद्धि गर्दै लगिने छ ।
५. हाल सञ्चालनमा रहेको नगरस्तरीय प्राथमिक अस्पताल तथा निर्माणाधिन सामुदायिक अस्पताललाई नगरपालिका भित्र रहेको ११ वटा स्वास्थ्य चौकी तथा शहरी स्वास्थ्य केन्द्रहरूको referral सेन्टरको रूपमा विशेषज्ञ डाक्टरहरूको सेवा सहित उच्चतम ल्याव सेवा, एक्स-रे, इ.सि.जी., अल्ट्रासाउण्ड लगायत अपाङ्ग मैत्री अस्पताल विकास गरी आमनागरिकलाई सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न पहल गरिनेछ ।
६. नगरपालिका भित्र सञ्चालित अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूसंग नगरपालिका-अस्पताल साभ्केदारी कार्यक्रम अर्न्तगत सहूलियत दरमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराईने व्यवस्था गरिनेछ ।
७. नेपाल सरकार तथा अन्य निकायको ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका र परिपत्र समेतको आधारमा साविक देखि सञ्चालन हुदै आएको स्वास्थ्य सम्वन्धि कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइने छ ।
८. प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य क्लिनिक संचालन गरी आधारभुत स्वास्थ्य सेवामा सहजता ल्याइने छ ।
९. सुनौलो हजार दिनमा गर्भवती, सुत्केरी आमा र नवजात शिशुहरूको स्वास्थ्य अवस्था सुधार तथा मातृमृत्यु र नवजात शिशुको मृत्युमा कमी ल्याउन गर्भवती महिलालाई फोलिक एसिड, आईरन चक्की, क्याल्सियम, जुकाको औषधी, टि.टी. खोप, समय समयमा गर्भ जाँच तथा रगत परिक्षण र सुत्केरी आमालाई भिटामिन ए, नवशिशुलाई १५ महिनासम्मको खोप तथा पोषण शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
१०. प्रत्येक वडामा गर्भवतीसंग उपमेयर कार्यक्रममा सम्वन्धित वडाका महिला सदस्य समेत सहभागी गराई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
११. स्वास्थ्य क्षेत्रमा गरिएका कार्यको अभिलेख प्रतिवेदन ठिक तरिकाले राख्न तथा आगामी दिनमा स्वास्थ्यको क्षेत्रमा सुधार ल्याउन स्वास्थ्यकर्मीहरूको मासिक तथा चौमासिक समीक्षा बैठक सञ्चालन गरिने छ ।
१२. जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्यमा ध्यान दिदै प्रेसर तथा सुगर रोगबाट पिडित नागरिकहरूलाई सुगर र प्रेसरको औषधी स्वास्थ्य चौकीबाट निःशुल्क प्रदान गर्नुका साथै निःशुल्क स्वास्थ्य परिक्षणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
१३. बालिकाहरूलाई विद्यालयमा सेनेटरी प्याड वितरण गरिने छ ।
१४. महामारी जस्ता समस्या आईपर्ने भएकोले नगरस्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति र कोष खडा गरिने छ ।
१५. स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने संक्रमण युक्त फोहरको उचित व्यवस्था मिलाईने छ ।
१६. हाल संचालनमा रहेका ११ वटा स्वास्थ्य चौकी र वाँकि रहेका वडाहरूमा समेत स्वास्थ्य

- चौकी स्थापना गरी १५ वटै वडाहरुका उत्कृष्ट म.स्वा.स्व.से.लाई पुरस्कारको व्यवस्था गरिने छ ।
१७. सम्पूर्ण नगरवासीमा मनोसामाजिक परामर्श अभियान कार्यक्रमद्वारा अगाडि बढाई मानसिक रुपमा स्वस्थ रहने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
 १८. नगरस्तरीय मनोसामाजिक परामर्श केन्द्र स्थापना गरी वडा-वडामा अभियन्ताहरुको निर्माण गर्दै प्रत्येक स्वास्थ्य चौकीमा मनोचिकित्सक क्रमिक रुपमा व्यवस्था गरिने छ ।
 १९. नगर भित्र बालमृत्युदर तथा मातृ मृत्युदर न्यूनतम भार्ने र मातृत्व संरक्षणको दायित्व नगरले लिने छ ।
 २०. बाल संरक्षण कोष खडा गरी बाल संरक्षण अनुदान मार्फत कुपोषण विरुद्ध विशेष अभियान सञ्चालन गरिने छ, कुपोषणका अन्त्य गरिने छ ।
 २१. स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर अनुगमन गर्न र प्रवर्द्धनात्मक स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई स्थानीयस्तरमा व्यापक गराउदै लैजान नगरपालिकामा अनुगमन समिति गठन गरिने छ ।
 २२. नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
 २३. विपन्न तथा आर्थिक अवस्था कमजोर भएका व्यक्तिहरुलाई कडा रोग (मृगौला फेल, उच्च हर्टअट्याक, क्रोनिक क्यान्सर, मुटुरोग, पक्षघात, मस्तिस्कघात) आदि विरामीहरुलाई नगरका तर्फबाट विशेष सुबिधाको व्यवस्थापन गरिनेछ । साथै सरकारले दिने सुबिधाको सिफारिस दिइने छ ।
 २४. ज्येष्ठ नागरिक चिरायु कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने छ ।
 २५. सुबिधा सम्पन्न ५० शैयाको विशेषज्ञसहितको अस्पताल निर्माण गरिनेछ । उक्त अस्पताललाई सामुदायिक वा सहकारी मोडलमा स्थापना र सञ्चालन गरिने छ ।
 २६. नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका सबै निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई सूचिकृत गरिने छ ।
 २७. वडा वा नगरको सिफारिशमा निजी अस्पतालसँग समन्वय गरी नगरवासीहरुलाई प्राथमिकताका साथ सहुलियत दरमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नुका साथै गरिब तथा बिपन्नलाई निःशुल्क स्वास्थ्य व्यवस्था गरिने छ ।
 २८. निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी स्वास्थ्य चौकीहरुमा नियमित स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
 २९. रोगी र विरामीको आशालागदो स्वास्थ्यकर्मी बनाउन सेवामुखी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
 ३०. नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका सब-सरकारी, संस्थागत तथा निजी एम्बुलेन्सहरुलाई सूचिकृत गरी एकीकृत प्रणाली मार्फत समन्वय गरी सञ्चालन गरिने छ ।
 ३१. असहाय, विपन्न, ज्येष्ठ नागरिक तथा दुर्घटनाको घाइतेहरुलाई निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरिने छ ।
 ३२. स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पार्ने सुती, सुतीजन्य पदार्थ, मदिरा, मदिराजन्य एवं अन्य खाद्यपदार्थको प्रवर्द्धनमा बन्देज लगाई विक्री वितरणलाई नियमन गरिने छ ।
 ३३. परम्परागत रुपमा प्रचलनमा रहेका आयुर्वेदिक उपचार पद्धतीहरुलाई वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्न 'एक टोल एक वैद्य' कार्यक्रम सुरुवात गरिने छ ।
 ३४. स्थानीय सामुदायिक वन भित्र जिडिबुटी उत्पादन र प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
 ३५. योग विज्ञान, आयुर्वेद, प्राकृतिक चिकित्सा, अकुपञ्चरलगायत बैकल्पिक उपचार क्षेत्र विकासको लागि जनशक्ति र पूर्वाधार तयारीमा विशेष जोड दिइनेछ । यस क्षेत्रलाई सूचिकृत गरी सञ्चालनमा ल्याइने छ ।

३६. जडिबुटी पहिचान, संरक्षण तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापनामा पहल गरिने छ ।

३७. जडिबुटी खेतीलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।

छ) सामाजिक सुरक्षा तथा सामाजिक विकास तर्फ:

१. लक्षित समूहलाई योजना प्रकृत्यामा अर्थपूर्ण सहभागी गराई क्षमता तथा आर्थिक विकास गर्दै सशक्तिकरणमा जोड दिइने छ ।
२. स्थानीय तह लैंगिक उत्तरदायी तथा समावेशी बजेट तर्जुमा एवं परिक्षण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा संचालनमा ल्याइने छ ।
३. उत्पीडित र सीमान्तकृत वर्ग समुदायलाई विकासका मूलधारमा ल्याउन उपयुक्त कार्यक्रम तर्जुमा गरिने छ ।
४. जातीय भेदभाव तथा कुरीती हटाउन जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
५. विपन्न तथा लक्षित वर्गलाई नगरपालिका भित्रै रोजगारीको श्रृजना गरिने छ ।
६. दलित तथा विपन्न समुदायलाई प्रत्येक क्षेत्रमा समान तथा अनिवार्य सहभागिता वृद्धि गरिने छ ।
७. नगरपालिका भित्र रहेका जनशक्तिलाई विदेश पलायनबाट रोक्न रोजगारी/शिपमूलक कुटिर उद्योग, घरेलु उद्योग सञ्चालन गरिने छ ।
८. कार्यपालिका सदस्यहरूको संयोजकत्वमा रोजगारमुलक तथा सीपमुलक तालिमको व्यवस्थापन गरिने छ ।
९. आफ्नो सीप तथा पूँजी प्रयोग गरी व्यवसाय गर्न ईच्छुक लक्षित वर्गको लागि उद्यमशीलता तालिम सञ्चालन गरिने छ ।
१०. तालिम प्राप्त व्यक्ति वा समुहले व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहेमा नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधि अनुसार विउ पूँजी कार्यक्रम मार्फत अनुदान उपलब्ध गराइने छ ।
११. मठ मन्दिर तथा ऐतिहासिक महत्व बोकेका धरोहरहरू सूचिकृत गरी संरक्षण तथा प्रवर्द्धनको लागि गुरुयोजना तयार पारिने छ । किसिपिडी र बलम्बु क्षेत्र संरक्षणको लागि तयार भैसकेको गुरुयोजना कार्यान्वयन गरिने छ ।
१२. नगरपालिकाको सामाजिक परिसुचांकको आधारमा सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति/योजना/ कार्यक्रम तय गर्न नगर प्रोफाइल तयार पारिने छ । नगर प्रोफाइललाई GPS/GIS प्राणालीअनुसार प्रयोग गरिने छ ।
१३. नगरभित्र रहेका विभिन्न समूदायको पैतृक पेशालाई अनुदानको व्यवस्था गरि आत्मनिर्भर कार्यक्रम अगाडि बढाइने छ ।
१४. बजार अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
१५. घरवार विहिन दलित लगाएतका अन्य वर्गहरूलाई मेयर आवास कार्यक्रम संचालन गरी लागु गरिनेछ ।
१६. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तरगत सरसफाई कार्यक्रम लगायत अन्य कार्यक्रम सञ्चालन गरी रोजगारी सिर्जना गरिने छ ।
१७. नगरभित्र रहेको सामाजिक संघसंस्थालाई सूचिकृत गरि विविध कार्यक्रममा परिचालन गराइने छ ।
१८. छोराछोरीको आम्दानीको १० प्रतिशत बाबुआमालाई छुट्याउन पर्ने नीति लिइने छ ।
१९. लागुऔषध दुर्ब्यसनीमा परेकाहरूलाई सुधार गर्न सामुदायिक रूपमा सञ्चालन भएका

पुनर्स्थापना केन्द्रलाई अनुदान तथा सहयोग गरिने छ । त्यस्ता केन्द्रमा मनोसामाजिक विमर्श कर्ताको व्यवस्था गरिने छ ।

ज) महिला तथा बालबालिका तर्फ :

१. महिला र पुरुषको समान कामको लागि समान ज्यालाको व्यवस्था गरिने छ ।
२. महिलाहरूको नाममा व्यवसाय दर्ता गर्दा लाग्ने दस्तुरमा पचास प्रतिशत छुट गरिने छ । महिला सामुहिक व्यवसाय दर्ता दस्तुर छुटको व्यवस्था गरिनेछ । साथै महिलाहरूको नाममा घर नक्सा दर्तामा पचास प्रतिशत छुट दिइने छ ।
३. महिलाहरूको विकासको निम्ति आवश्यकता अनुसारका वृत्ति विकास, सिपविकास, क्षमता विकास लगायत रोजगार सिर्जना गर्ने क्षेत्रहरूमा विभिन्न कार्यक्रम आयोजना गरिने छ ।
४. नगरका प्रत्येक कार्यपद्धतिमा महिला हक अधिकारलाई सुनिश्चित गरिने छ ।
५. एकल महिलाको सुरक्षा, संरक्षण र रोजगारीमूलक तालिमलाई विशेष जोड दिइने छ ।
६. हिंसा पीडित, बौद्धिक एवं नेपाल सरकारको मापदण्डमा परेका अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरि बौद्धिक अपाङ्गमैत्रीको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७. बालबालिकाको क्षमता विकासका लागि नगर बालकल्याण समितिसँग समन्वय गरी बाल क्लव, वडा बाल संरक्षण समिति, नगर बाल संरक्षण समिति र नगरस्तरीय बाल संजाल तयार गरिने छ ।
८. नगरपालिकालाई बालमैत्री नगर बनाउन बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी रणनीतिक योजनाअनुसार साभेदार संस्थाहरूको समन्वय र सहकार्यमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
९. लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशिकरण, महिला सशक्तिकरणको माध्यमबाट महिला माथि हुने घरेलु हिंसा तथा लैंगिक हिंसामा कमि गराई महिलाहरूको सीप विकास, अधिकारमा सचेतनावृद्धि र हरेक तहमा महिलाको नेतृत्व क्षमतामा वृद्धि गरिनेछ । सो कार्यका लागि मनोसामाजिक परामर्श पद्धतिको प्रयोग गरिनेछ ।
१०. बालश्रम निषेध गर्न अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
११. बालबालिका सम्बन्धी योजना तर्जुमा, बजेट र कार्यक्रम कार्यान्वयनमा बाल सहभागितालाई प्राथमिकता दिइने छ ।
१२. महिला हिंसा विरुद्धमा सचेतना अभिवृद्धि गरी दलित, अल्पसंख्यक, पछाडि परेका आदिवासी, जनजाति महिलालाई विकासका मूलप्रवाहमा सहभागिता वृद्धि गराइने छ । लैंगिक हिंसा पीडितहरूको सहायताको लागि कोष स्थापना गरिनेछ । लैंगिक हिंसामा परेका महिलालाई सामाजिकिकरण तथा पुनर्स्थापनामा सहयोग गरी सम्मानपूर्वक जीवनयापनका लागि सुरक्षित घरको व्यवस्था गरिने छ ।
१३. महिला सहकारीहरूको संख्यात्मक र गुणात्मक वृद्धि गरी निम्न आय भएका, दलित, आदिवासी, जनजाति, उपेक्षित महिला, एकल महिलाहरूको सहकारीमा प्रतिनिधित्व हुने अवसर प्रदान गरिनुको साथै त्यस्ता सहकारीहरूलाई विशेष कार्यक्रम दिइने छ ।
१४. विकासमा युवा सहभागिता नीति अनुरूप मुलप्रवाहबाट वहिष्करणमा परेका किशोरीहरूलाई सीप विकासमा जोड दिन समिति बनाइने छ ।
१५. प्रमाण पत्र (शैक्षिक/अन्य) राखेर ऋण दिन सिड मनि/स्वरोजगार कोषको व्यवस्था गरिने छ ।
१६. एक महिला एक सीपको अवधारणा अनुरूप सिकेको सीपमा नै दक्ष बनाउँदै लगिने छ ।
१७. महिलाहरू मात्र भएको पूर्वाधार विकास योजनाका उपभोक्ता समितिलाई दश प्रतिशत

प्रोत्साहन अनुदान दिइने छ ।

१८. बालबालिकाहरू शान्ति क्षेत्र हुने भन्ने मान्यतालाई आत्मसाथ गर्दै उनीहरूको बालापनको संरक्षण गर्न बालविकास केन्द्रहरूको स्थापना गर्नुका साथै उनीहरू भित्र रहेको सीप कला र प्रतिभाहरूको विकास गर्ने विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

भ) जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्ग तर्फ :

१. नगरपालिका भित्र सार्वजनिक पूर्वाधारहरू अपाङ्ग मैत्री बनाउन विशेष जोड दिइने छ ।
२. जेष्ठ नागरिकहरूको मनोबल उच्च राख्न जेष्ठ नागरिक सम्मान, अनुभव ग्रहण तथा देशदर्शनको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
३. जेष्ठ नागरिकलाई आफ्नो घरमा सुरक्षित रहने वातावरण तयार पार्न चेतना अभिवृद्धि लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
४. जेष्ठ नागरिकहरूको लागि दिवासेवा केन्द्रको स्थापना गरिने छ ।
५. सार्वजनिक सेवामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहुँचमा बृद्धि गरिने छ ।
६. यातायात कम्पनीहरूको सहकार्यमा जेष्ठ नागरिकहरूको लागि अधिकतम विशेष सहूलियत दरमा यातायात सुविधा उपलब्ध गराउन पहल गरिने छ ।
७. अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अभिभावकलाई मनोसामाजिक परामर्श तथा सीपमुलक तालिम र रोजगारमुलक कार्यक्रम दिलाइने छ ।
८. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई अभिमुखिकरण सहज वातावरण र सीप उपयोगको माध्यमबाट समाजमा सम्मानपूर्वक जीवनयापनको वातावरण सृजना गरिने छ ।
९. अपाङ्ग, अशक्त, असहाय सीमान्तकृत समुदायको स्तरोन्नती र विकासको लागि उचित व्यवस्था गरिने छ ।
१०. अपाङ्गहरूप्रतिको दृष्टिकोणमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याई शिक्षा र रोजगारी मार्फत उनीहरूलाई अन्य नागरिकहरू सरह सक्षम बनाउन विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।
११. जेष्ठ नागरिक विश्रामस्थल निर्माण गरिने छ ।
१२. सबै वडामा जेष्ठ नागरिक र अपाङ्ग मैत्री पार्क निर्माण गरिने छ ।
१३. सामाजिक सुरक्षा भत्ता अशक्तका लागि घर-घरमा पुऱ्याइने छ ।

ब) पर्यटन, पर्यटकीय पूर्वाधार विकासतर्फ :

१. नगरपालिकालाई **‘ऐतिहासिक, सांस्कृतिक नगरी-समृद्ध पर्यटकीय चन्द्रागिरी’** पर्यटकीय, सांस्कृतिक नगर बनाउने नारा सहितको नीति अवलम्बन गरिने छ ।
२. नगरपालिका भित्र रहेका ऐतिहासिक, सांस्कृतिक बाजागाजा, जात्रापर्व, मठमन्दिर, गुम्बा, शिलालेख, ठयासफु, मूर्तअमूर्त सम्पदा आदिको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनको लागि विविध सांस्कृतिक महोत्सवहरूको आयोजनाका साथै सांस्कृतिक संग्राहलयको स्थापना गरिने छ ।
३. ऐतिहासिक, सांस्कृतिक बस्ती, स्थानहरूको पहिचानको निम्ति प्राचिन नाम सहितको लोकेशन म्याप सडक साईनबोर्ड राख्ने कार्यको थालनी गरिने छ ।
४. **“एक वडा एक उद्यान”** कार्य अगाडि बढाइने छ ।
५. नगर स्तरीय बर्डपार्क, बागबानी तथा भ्यूटावर आदिको विकास गरिने छ ।
६. त्रिभुवन पार्क थानकोटलाई नगरपालिका मातहातमा ल्याई पूर्वाधार क्षेत्रमा विकास तथा सुधार गर्दै सोको सञ्चालन गरिने छ ।

७. नगरको सीमानामा रहेका सार्वजनिक पार्कहरूलाई छिमेकी नगरपालिकाहरूसँग समन्वय गरी भित्तीय पार्कका रूपमा विकास गरिने छ ।
८. ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाका अभिलेखिकरण गरी पर्यटकीय नगर बनाई पर्यटकीय नगरी घोषणा गरिने छ ।
९. मत्स्यनारायण, चन्द्रागिरी गढी, छापडाँडा, देउराली-भालेश्वर, बार्डभञ्ज्याङ्ग, ईन्द्रदह, पुलडोल, कंकाली, टुसाल हुँदै तीनथाना भिराडिल साकुरा पार्कसम्म हाइकिङ पदमार्ग व्यवस्थापन गरिने छ ।
१०. सामूदायिक वनहरूको उचित संरक्षण सम्बर्द्धनका लागि सामूदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूसँग सहकार्य गरी वन पर्यावरणको कार्य अगाडि बढाइने छ ।
११. मसिनेलाई इको सेनिटेशन र अर्गानिक होमस्टेको रूपमा विकास गरिने छ ।
१२. स्थानीय समुदायको सहभागितामा सञ्चालन हुने साहसिक पर्यटन उद्योगलाई सहजीकरण गर्ने नीति लिइने छ ।
१३. “आफ्नो नगर बस्न लाग्छ रहर” नारासहित देश विदेशमा रहेका प्रतिष्ठित नागरिकहरूसँग समन्वय गरी पर्यटन लगानी मैत्री वातावरण बनाउन पहल गरिने छ ।
१४. सामुदायिक वनहरूमा ग्रिनटेल, ट्रेकिङ रुट, साइकेलिङ रुटको व्यवस्था गरि पर्यटन उद्योगको विकास गरिने छ ।
१५. नगरभित्र सम्भावना भएका पर्यटकीय क्षेत्र मापदण्ड निर्माण गरी सूचिकृत गरिने छ ।
१६. ईन्द्रदह, आदिनारायण, चन्दन भराटेश्वर, मातातीर्थ, मत्स्यनारायण, विष्णुदेवी लगायतका क्षेत्रहरूलाई धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा गरी पर्यटकीय क्षेत्र विकासको लागि विशेष व्यवस्था गरिने छ ।
१७. नगर भित्र रहेका वैधानिक योग केन्द्र र योग आश्रमलाई योग पर्यटन केन्द्रको रूपमा विकसित गराइने छ ।

ट) कृषि पशु तथा वन तर्फ

१. कौसी खेती र करेसावारीको अवधारणालाई प्रभावकारी बनाउन जनचेतनामूलक कार्यक्रम गरिने छ ।
२. जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गरि दण्ड जरिवाना गरिने छ ।
३. भूमि बैंकको नीति लिइने छ ।
४. सामुहिक तरकारी, च्याउ, फलफुल खेतीको लागि जोड दिइने छ ।
५. विषादीयुक्त कृषि व्यवसायलाई निरुत्साहित गरी अर्गानिक कृषकलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
६. नगरबासिलाई सुविधा दिन एक वडा एक सुपथ मुल्य पसल सञ्चालन गरिने छ ।
७. व्यवसायिक पशुपंछीपालन कार्यलाई बढावा दिई मापदण्ड बमोजिम पशुपालन गर्न प्रोत्साहन गरिने छ ।
८. पशुपालन, पशु व्यवसायको सुचिकृत गरि सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
९. न.पा क्षेत्रभित्र रहेका पशुवधस्थल तथा मासु पसलहरूले अनिवार्य रूपमा नगरपालिकाबाट स्वीकृति लिई तोकीएको मापदण्ड पुरा गरी मात्र व्यवसाय गर्न दिइनेछ । मापदण्ड विपरित सञ्चालन गर्नेलाई कारवाहि गरिने र सोको लागि अनुगमन कार्यलाई तिव्रता दिइनेछ र मापदण्ड विपरित वा स्वीकृत नभएका पसललाई दण्डीत गरी अस्वस्थकर मासु खरीद नगर्न

नगराउन जनमानसमा चेतनामुलक कार्यक्रमको सुरुवात गरिने छ ।

१०. सामुदायिक वन भित्र रहेका गैरकाष्ठ वनपैदावार अमुल्य सम्पदा (जडिवुटी आदी) बाट आय आर्जन हुने व्यवस्था तथा सामुदायिक वनलाई अभि प्रभावकारी पार्न हाल रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरूलाई थप सक्रिय पार्न अभिमुखि कार्यक्रम ल्याइने छ ।
११. वन सीमा अतिक्रमण कार्यलाई पूर्णतः नियन्त्रण गर्न वन उपभोक्ता समिति तथा स्थानीयहरूसँग सहकार्य गरी अगाडी बढाइने छ ।
१२. नगरपालिका क्षेत्रभित्र वृक्षारोपणको कार्य थालनी गरिने छ ।
१३. नगरपालिका क्षेत्रको सडक मध्ये कम्तिमा १० प्रतिशत सडक पेटीमा विरुवा रोप्ने कार्य अगाडि बढाइने छ ।
१४. सार्वजनिक सरकारी जग्गाको रेखाङ्कन गरी सो जग्गा अतिक्रमण हुन नदिन सार्वजनिक सरकारी जग्गामा ट्याग सहितको संकेत राख्ने कार्यको थालनी गरिने छ ।
१५. कृषि उपज उत्पादनमा वातावरण अनुकूल रसायनका मात्रै प्रयोग गर्न प्रेरित गर्ने प्रकृतिको कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
१६. सबै रैथाने चराचुरुङ्गीहरूलाई वासस्थानका लागि नक्सा पास गर्दा घरमा कम्तीमा २ वटा प्वाल बनाउनु पर्ने नीति लिईने छ ।
१७. छाडा पशुपन्छीलाई नियन्त्रण गरी कान्जी हाउसमा राखिने छ । निजी तथा व्यवसायीक रुपमा पालिएका पशुपन्छीहरूलाई ट्यागको व्यवस्था गरि अभिलेखिकरण गरिने छ । मरेका पशुपन्छीहरूको व्यवस्थापनको लागी प्रत्येक वडामा बायोलोजिकल पिट निर्माण गरिने छ ।
१८. **'गोठ देखि ओठसम्म'** कार्यक्रम सञ्चालन गरी स्वस्थ र स्वच्छ उपभोक्ता तयार गरिने छ ।
१९. पशु क्वारेन्टाइन चेक जाँच सुरु गर्न पहल गरिने छ ।
२०. छाडा कुकुरलाई नियन्त्रण गर्नको लागी एन्टि रेविज भ्याक्सिन तथा वन्द्याकरण कार्यक्रम लागु गरिने छ ।
२१. पशु तथा कृषि विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
२२. व्यवसाय अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
२३. नगर भित्र फलफूल, गोलभेडा, तरकारी एवं कृषिजन्य बस्तु उत्पादनमा जोड दिई कृषकलाई उत्पादिन बस्तुको बजारमा सहज पहुँचको लागी स्थानीय कृषि बजार स्थापना गरिने छ । मूल्यसूचिको लागी डिजिटल एप्सको व्यवस्था गरिने छ ।
२४. किसानलाई वर्गिकरण गरी कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्न कृषि सामग्री, विउविजन, जैविक मल, जैविक विषादी, उत्पादनको लागी कृषि औजार तथा मेशिनरी न्यायोचित वितरणको साथै प्राविधिक तथा आर्थिक अनुदानमा आधारित कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
२५. नगरस्तरीय माटो, मल, विउविजन, विषादी, रोग जाँचकी प्रयोगशालाको व्यवस्था गरिने छ ।
२६. **'खेतीवारी क्लिनिक'** कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
२७. कृषि अनुसन्धान केन्द्र तथा कृषि पार्क निर्माण गरिने छ ।
२८. नगरपालिका क्षेत्र भित्र (कृषि) तरकारी खेती, पशुपालन एवं उद्योग, व्यापार व्यवसायको लगत संकलन गरिने छ ।
२९. नगर भित्रका १५ वडालाई ५ वटा विभिन्न पकेट क्षेत्र, पशुपालन, फलफूल, तरकारी, च्याउ, मासु, दुध उत्पादन क्षेत्रमा विभाजन गरी उत्पादनमा विशेष सहूलियत प्रदान गरिने छ ।
३०. कृषि तथा व्यवसायिक खेतीको लागी किसानहरूलाई सुलभ व्याजदरमा कर्जाको व्यवस्था

गरिने छ ।

३१. कृषकहरूलाई उन्नत विउ विजन, आधुनिक कृषि औजार, सुपथ मूल्यको मलखाद, भण्डारण, विक्री केन्द्रको व्यवस्था गरिने छ ।
३२. रैथाने विउविजनका सुरक्षाको निमित्त कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । स्थानीय विउ विजनको संरक्षणको लागि आर्थिक अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
३३. च्याउ नगरको रूपमा विकास गर्न बलम्बु र ख्वाडलाडलाई प्राथमिकतामा राखिने छ ।
३४. च्याउ किसानको हितलाई प्राथमिकतामा राखेर नगरस्तरिय च्याउ संकलन तथा विक्री केन्द्र स्थापना गरिने छ ।
३५. चन्द्रागिरी नगरपालिकालाई च्याउ अध्ययन तथा अनुसन्धान केन्द्रको रूपमा विकास विशेष पहल गरिने छ ।
३६. सामुदायिक वन भित्र पर्यापर्यटनका बहुआयामिक कार्य गर्न विविध योजना उपभोक्ता समूहसँग समन्वय गरी अगाडि बढाइने छ ।
३७. चरा अध्ययन केन्द्र, जडिबुटी संकलन, मिनी चिडियाघर, साइडसिन, पैदलमार्ग लगायतका गतिविधि सामुदायिक वनमा गरिने छ ।
३८. सामुदायिक वन विधान तथा कार्ययोजना परिमार्जन गरिने छ ।

ठ) संस्थागत सुशासन, सूचना तथा सेवा प्रवाह तर्फ :

१. सेवा प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त, पारदर्शी र विश्वसनीय बनाउँदै सुशासन कायम राख्न नागरिक वडापत्र, सार्वजनिक सुनवाई, सामाजिक परिक्षण, गुनासो सुन्ने र सूचना प्रवाहीकरणलाई प्रभावकारी बनाइँदै सार्वजनिक सूचनाद्वारा जनतामा पारदर्शी गरिने छ ।
२. योजना अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई सक्रिय तथा थप विश्वासिलो बनाइने छ । यस कार्यक्रममा कार्यपालिकाका सदस्य र नगर सभाका सदस्यहरूलाई थप जिम्मेवार बनाइने छ ।
३. नगर सूचना केन्द्र तोकि व्यवस्थित गरिने छ ।
४. सबै प्रकारका सेवा प्रवाहलाई आधुनिकीकरण गर्न विद्युतिय प्रणाली अवलम्बन गरिने छ । विद्युतीय नागरिक वडा पत्र तथा हाजिरी प्रणालिको विकास गरिने छ ।
५. कर्मचारीहरूको आवश्यकताअनुसार क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ ।
६. CCTV जडान, IT मैत्री कार्य प्रणाली, वडा नगर नेटवर्किङ्ग, नगर मोबाइल एप्स, इ.वि.पी सीप्टम र Online Service का साथै नागरिक सूचना प्रणालीमा जोड दिइने छ ।
७. कर्मचारी एवं जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता र नेतृत्व विकास गरिने छ ।
८. नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको कार्यक्षमता अनुसार प्रोत्साहन गर्ने तथा कार्यक्षमता तथा योग्यताको आधारमा जिम्मेवारी हेरफेरको नीति समावेश गरिनेछ ।
९. सुशासन प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरूमा संचार प्रणाली उपयोगमा जोड दिइने छ ।
१०. प्रशासनिक एवं संगठनात्मक संरचना तथा कार्यप्रणाली सरल तथा चुस्त बनाइने छ ।
११. सानातिना मुद्दाहरूलाई वडास्तरमा फछ्यौट गर्नका लागि न्यायिक समिति मातहत रहने गरी वडा स्तरिय मेलमिलाप केन्द्र गठन गरिने छ ।
१२. छिटो छरितो र निष्पक्ष न्यायमा जनताको पहुँच सुनिश्चित गर्न नगर न्यायिक समितिको क्षमता अभिवृद्धिका विभिन्न कार्यक्रम तर्जुमा गरि लागु गरिने छ ।
१३. सबै नागरिकको मानव अधिकार सुनिश्चित गर्न 'घरघरमा मानव अधिकार, जनजनमा स्थानीय सरकार' कार्यक्रम मार्फत न्यायको प्रत्याभुति गराइने छ ।
१४. सरकारी सेवा सुविधा लिएकालाई समाजवादोन्मुख आचरण निर्माण गर्न वर्षको एकसय घन्टा विज्ञान सम्मत सकारात्मक नैतिक आचरणसम्बन्धी गोष्ठी कार्यशालामा सामेल हुनुपर्ने छ । सो

- कार्यको लागि विभिन्न फरक स्थानलाई कार्यशालाको रूप दिइने छ ।
१५. नीति तथा कार्यक्रमलाई सम्पन्न गर्न सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू सक्रिय हुने स्वरूपको वडा विशेष टोली बनाई परिचालन गरिने छ ।
 १६. मेलमिलापकर्ता नभएका वडाहरूमा मेलमिलाप सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिने छ । नगरमा सूचिकृत भईसकेका मेलमिलापकर्ताहरूलाई पुर्नताजगी तालिम सञ्चालन गरिने छ ।
 १७. नगरपालिकामा निर्माण भएका ऐन, कानून, कार्यविधिहरूको सम्बन्धमा स्थानीय जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू, मेलमिलापकर्तालाई अभिमुखिकरण गरिने छ ।
 १८. **भ्रष्टाचारमुक्त नगरपालिका** बनाइने छ ।
 १९. नगरभित्रका उद्योग, संघसंस्था, शैक्षिक क्षेत्र लगायतमा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम न्यूनतम पारिश्रमिक लागु भए नभएको हेर्न अनुगमन समिति बनाई कार्यान्वयन गरिने छ ।
 २०. सांगठनिक दरबन्दी परिक्षण (ओ.एन.एम.) गरी चन्द्रागिरी न.पा.र सबै वडामा आवश्यक दरबन्दीको आवश्यकता पहिचान गरेर मात्र कर्मचारीहरूलाई काममा खटाउने बढी भएका कर्मचारीलाई सम्बन्धित निकायमा फिर्ता पठाउने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
 २१. नागढुंगा सुरक्षा जाँचलाई अति व्यवस्थित र मर्यादित बनाउन प्रविधि युक्त हाईटेक सुरक्षा चेक पोष्ट निर्माण गर्न सम्बन्धित पक्षसंग सहकार्य गरि पक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
 २२. नगरपालिका भित्रका अव्यवस्थित विज्ञापनका होर्डिङ बोर्डहरूलाई नगरपालिकाको मापदण्ड अनुसार व्यवस्थित गरी डिजिटल होर्डिङ बोर्डलाई प्राथमिकता दिईने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

ड) आन्तरिक आय र राजश्व प्रवर्द्धन तथा परिचालन तर्फ :

१. दिगो र भरपर्दो आयका श्रोतहरूबाट राजश्व संकलन तथा समुचित परिचालनबाट मात्र समृद्ध नगरपालिका निर्माणमा टेवा पुग्ने भएकोले नगरपालिका क्षेत्रको करको दायरामा नपरेका व्यक्ति, संघ, संस्था, व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याईने छ ।
२. करको दायरामा परी कर तिर्न अटेर गर्नेलाई दण्ड जरिवाना तथा नियमित कर तिर्नेलाई सम्मान तथा पुरस्कृत हुने व्यवस्था मिलाईने छ ।
३. हालको कर प्रणालीलाई सुधार गर्दै कम्प्युटर प्रणालीमा लगिने छ ।
४. करदाता र करको दायरा वृद्धिकालागी करका नयाँ क्षेत्रको पहिचान एवं Profile निर्माण गरिनेछ ।
५. करदाता शिक्षा कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
६. राजश्व अभिवृद्धिको लागि अनुगमन कार्यलाई जोड दिइने छ ।
७. कर प्रणाली प्रविधिमैत्री संचार प्रणालीको विकास गरिने छ ।
८. लक्ष्यमा आधारित उत्प्रेरणा एवं राजश्व अभिवृद्धि प्रोत्साहन मापदण्ड लागु गरिने छ ।
९. वडा वडामा करदाता नं. को व्यवस्था गरिने छ ।
१०. साहसिक पर्यटन क्षेत्रबाट प्रतिटिकट रु. ३ प्रतिशत राजश्व लिने नीति लिइने छ ।

ढ) सम्पदा, इतिहास तथा सँस्कृति संरक्षणतर्फ :

१. लोककला, लोक साहित्य र ईतिहासलाई केन्द्र विन्दुमा राखि कार्यक्रम अगाडि बढाइने छ ।
२. आदिवासी जनजातीहरूको परम्परागत सीप तथा पेशालाई आधुनिकिकरण गर्दै नयाँ सीप तथा रोजगारीको निम्ति अभिप्रेरित गरिने छ ।
३. भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त ऐतिहासिक धरोहरहरूको पुनःनिर्माण तथा मर्मतका लागि सम्बद्ध निकायमा समन्वय गरी सहकार्य गरिने छ ।
४. नगरस्तरीय पर्वजात्रा सञ्चालन समिति बनाई सोद्वारा वडाहरूमा ऐतिहासिक रूपमा नियमित स्थानिय निकायको सहयोगमा सञ्चालन भइरहेका परम्परागत तथा लोपोन्मुख जात्रापर्व सूचिकृत गरी जात्रापर्व संचालनका लागि उपलब्ध गराउदै आएको पर्व सञ्चालन खर्चलाई निरन्तरता दिइने छ ।
५. मठ, मन्दिर, गुम्बा, पाटीपौवा, भजन मण्डल, गुठी आदिको जग्गा अभिलेखिकरण गरी गृह

- पाहुना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
६. ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक प्रोफाइल तयार गरी प्रचारप्रसार गरिने छ ।
 ७. नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेको पौराणिक महत्व बोकेका विभिन्न मठ मन्दिरहरूमा नित्य पुजा सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाईने छ ।
 ८. विभिन्न विकास निर्माणको काम गर्दा ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक स्थान वा सो नजिक पर्ने गर्दा आवश्यक परामर्शद्वारा निर्माण कार्य गरिनेछ । सो कार्यका लागि परामर्शदाता राख्ने नीति लिइने छ ।
 ९. इतिहास तथा सांस्कृतिक वैभव भल्काउन प्रचारात्मक कार्यक्रम अन्तर्गत नगर सम्पदा कार्यक्रम तय गरी (प्राचिन शिलालेख, मूर्ति, हस्तीमार्ग, पोखरी, इनार, कुवा, ठयासफ लगायत मूर्तअमूर्त सम्पदा) विविध सम्मेलन कार्यक्रम आयोजना गरिने छ ।
 १०. लिपि, भाषा जर्गेना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
 ११. ऐतिहासिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय कार्य गर्न विभिन्न वैदेशिक राष्ट्रहरूको नगरसँग भगेनी सम्बन्ध स्थापना गरिने छ ।
 १२. साहित्य, कला र संगीत (साकस) प्रतिष्ठान गठन गरी गतिविधि अगाडी बढाउने छ ।
 १३. इतिहास, संस्कृति, पर्यटन लगायत सम्पदाको प्रचारप्रसार गर्न कम्पनीको उद्देश्यमै इतिहास, संस्कृति लगायतको खोजमुलक कार्य गर्ने जनिएको मिडियासँग मिडिया पार्टनरको रुपमा कार्य गरिने छ ।

ण) **आर्थिक विकास तर्फ :**

१. “कृषिमा भर परी आर्थिक विकास र रोजगारी” कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धी गर्ने स्पष्ट मार्ग चित्रका साथ आगामी आर्थिक वर्ष देखी कृषि आधुनिककरण परियोजना कार्यन्वयनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
२. पशुपंछीजन्य उत्पादनका लागि अभिमुखिकरण तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरी पशुपालनलाई व्यवशायिकरण गर्न किसानहरूलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
३. लघु तथा घरेलु उद्योगहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत सचेतना, सीप विकास, उपयुक्त प्रविधि बजार विकास जस्ता क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ । साथै स्थानीय, साधन र सीपको आधारमा स्थानीय माग अनुसार वस्तु उत्पादन गर्न आवश्यक प्रविधि व्यवस्थापन र बजार प्रवर्द्धनमा क्षमता विकास गरिने छ ।
४. आन्तरिक तथा बैदेशिक रोजगारीका लागी सिपयुक्त जनशक्ति तयार गर्न युवा स्वरोजगार तालिमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरिने छ ।
५. “पर्यटन क्षेत्रको सुधार आर्थिक उन्नतीको आधार” लाई साकार तुल्याउन पर्यटन विकासलाई विशेष प्राथमिता दिइनेछ । यसका लागि नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यहरूको पहिचान र पर्यटकीय माग तथा पर्यटकीय क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको उचित व्यवस्था गरिने छ ।
६. सहकारीहरूलाई सहकारीको मर्म र भावना अनुरूप सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गराउँदै नगरवासीको हित हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईनुका साथै नियमित अनुगमन तथा समन्वय गर्दै सहभागितामूलक विकास कार्यक्रममा संलग्न गराइने छ ।
७. ‘एक टोल एक वैद्य’ नीतिद्वारा आर्थिकोपार्जनको कार्य गरिने छ ।
८. नगर क्षेत्रभित्र घरेलु तथा कुटिर उद्योगग्राम स्थापना गरी सो क्षेत्रमा औद्योगिक पूर्वाधार विकास गरिने छ ।
९. उद्योग व्यवसायीहरूलाई नगर क्षेत्रमा आकर्षित गराउने र लगानी मैत्री वातावरण बनाउन लगानी सम्मेलन गरिने छ ।
१०. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित श्रममूलक उद्योगहरूलाई विशेष सहूलियत प्रदान गर्दै स्थानीय उत्पादनको लागि बजार प्रवर्द्धन गरिने छ । स्थानिय पेय पदार्थ उत्पादन, उत्पादित वस्तुको गुणस्तर जाँच गरी विक्री वितरणलाई नियमन गरिने छ । त्यस्तै छाला जुत्ता, मखमल

जुत्ता, कपडाको टाइ डाइ, हस्तकला सम्बन्धी उत्पादन र बजार व्यवस्थापनलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।

११. मर्यादित कामको सिर्जना उद्यमशीलता, रचनात्मकता र नविनतालाई सघाउने विकास नीतिहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने र वित्तीय सेवाहरूमा पहुँच लगायत लघु, साना तथा मझौला कुटिर उद्योगको वृद्धिलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
१२. बैकिङ्ग, बीमा तथा वित्तीय सेवामा सबैको पहुँच विस्तार र प्रोत्साहन गर्न स्थानीय वित्तीय संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ ।
१३. औद्योगिक प्रतिष्ठानलाई आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न श्रम बजार मिल्दा एकीकृत तालिम नीति अवलम्बन गरिने छ ।
१४. रोजगारी सिर्जना हुने खालको योजना तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
१५. सहकारी संस्थालाई नागरिकका आर्थिक उत्पादकत्ववृद्धि गराउने कार्यमा संलग्न गराइने छ ।

नगरसभा सदस्यज्यूहरू

“जनतालाई सिकाउ र जनताबाट सिक” भन्ने मूलभूत सिद्धान्तलाई अङ्गिकार गर्दै यो नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताकासाथ आभार प्रकट गर्दछु । यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न मार्ग निर्देशन गर्नु हुने यस चन्द्रागिरी नगरपालिकाका नगर उपप्रमुख, प्रवक्ता, नगर कार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरू, नगरसभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू, विषयगत समितिका संयोजक एवं सदस्यज्यूहरू, कर्मचारी साथीहरू, र प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने नगरवासी प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यसैगरी यस नीति तथा कार्यक्रममा मार्ग निर्देशन गर्नु हुने माननीय सांसदज्यूहरू, राजनैतिक दलका नेताज्यूहरू, उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधिज्यूहरू, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, राष्ट्रसेवक लगायत प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउनु हुने यस चन्द्रागिरी नगरपालिकाका दिदी/बहिनी, दाजु/भाईहरूलाई समेत हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

घनश्याम गिरी
नगर प्रमुख एवम् सभाध्यक्ष